

EGZAMIN EKSTERNISTYCZNY Z JĘZYKA POLSKIEGO Z ZAKRESU LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO DLA DOROSŁYCH

WSKAZÓWKI DLA ZDAJĄCYCH

Zdawanie egzaminu z języka polskiego, podobnie jak z innych przedmiotów, dla osoby, która nie uczęszcza do szkoły lub miała z nią kontakt w odległej przeszłości, jest nie lada wyzwaniem, ale na pewno nie jest to przedsięwzięcie niewykonalne. Potrzeba tylko dużo samozaparcia, systematyczności i... pracy.

ZANIM PRZYSTĄPISZ DO EGZAMINU

Przed przystąpieniem do egzaminu warto (a nawet trzeba) zapoznać się z materiałami znajdującymi się na stronie Centralnej Komisji Egzaminacyjnej. Szczególnie dokładnie przeanalizuj *Informator*, ponieważ zawiera on informacje dotyczące formuły egzaminu, zasad oceniania i przede wszystkim *Standardy wymagań będące podstawą przeprowadzania egzaminów eksternistycznych z zakresu liceum ogólnokształcącego dla dorosłych*. To właśnie w standardach wymagań znajdziesz zakres materiału, który będzie obowiązywał na egzaminie.

Egzamin eksternistyczny z języka polskiego obejmuje:

- 1) wiedzę i umiejętności z zakresu języka,
- 2) wiedzę i umiejętności z zakresu literatury,
- 3) wiedzę i umiejętności z zakresu redagowania tekstów,
- 4) znajomość treści i problematyki lektur.

Zwróć uwagę, że w przypadku języka, literatury i redagowania tekstów na egzaminie sprawdza się zarówno wiedzę, jak i umiejętności. Oznacza to, że nie wystarczy znać definicję danego pojęcia, ale niezbędna jest również umiejętność wykorzystania go w praktyce, np. trzeba wiedzieć, czym są synonimy, ale także umieć odnaleźć je w tekście czy też dopisać do podanych wyrazów określenia bliskoznaczne.

Choć samodzielne przygotowanie się do egzaminu eksternistycznego z języka polskiego nie jest zadaniem prostym, możesz je sobie ułatwić, stosując się do poniższych zaleceń.

- 1) Zaczynaj przygotować się odpowiednio wcześniej, ponieważ opanowanie tak obszernego materiału i przeczytanie lektur wymaga sporo czasu.
- 2) Zaopatrz się w odpowiednie pomoce – podręczniki, repetytoria, słowniki, np. *Słownik terminów literackich*.
- 3) Podziel materiał na mniejsze części i ustal harmonogram pracy.
- 4) Nad zagadnieniami z obszaru wiadomości i umiejętności z adekwatnych działów pracuj równocześnie – ćwicz wykorzystanie wiedzy w praktyce.
- 5) Zanim przystąpisz do czytania lektur, zapoznaj się z ogólnymi informacjami na temat epoki, w której one powstały: ze światopoglądem, filozofią, kierunkami artystycznymi – pomoże Ci to w zrozumieniu utworów.
- 6) Również przed czytaniem utworów przypomnij sobie pojęcia niezbędne do analizy i interpretacji dzieła literackiego:
  - epickiego – np.: świat przedstawiony, czas i przestrzeń, fabuła, akcja, narracja i narrator, bohater, wątek, motyw, kompozycja (zamknięta, otwarta, ramowa);
  - lirycznego – np.: podmiot liryczny, sytuacja liryczna, monolog liryczny, liryka pośrednia i bezpośrednia, środki stylistyczne (składniowe, tropy stylistyczne);
  - dramatycznego – np.: didaskalia, tekst główny, osoby dramatu, dialog, monolog, akcja, zwrot akcji, punkt kulminacyjny.
- 7) Czytaj lektury chronologicznie, zaczynając od starożytności – dzięki temu łatwiej Ci będzie syntetyzować wiedzę na temat literatury.
- 8) Pamiętaj, że streszczenie czy też ekranizacja utworu nie zastąpią samodzielnej lektury.
- 9) Przy czytaniu lektur rób notatki – zapisuj najważniejsze wydarzenia, wątki, motywy, itp.
- 10) Korzystaj z opracowań, ale tylko takich, które są firmowane przez autorytety polonistyczne (unikaj wszelkiego typu ściąg i bryków, ponieważ bardzo często zawierają one błędy rzeczowe).
- 11) Pamiętaj, że Internet to bogate źródło informacji, ale także wielki śmietnik, w którym każdy może zamieścić własny, przez nikogo nieweryfikowany tekst, bardzo często zawierający błędy merytoryczne i językowe.
- 12) Przypomnij sobie zasady dotyczące pisania charakterystyki, streszczenia, rozprawki, recenzji, interpretacji utworu literackiego.
- 13) Ćwicz pisanie wypracowań – rzadko kto rodzi się z umiejętnością pisania rozprawki.

CZEGO MOŻESZ SPODZIEWAĆ SIĘ NA EGZAMINIE

Egzamin eksternistyczny z języka polskiego ma formę pisemną i składa się z dwóch części:

- 1) część I obejmuje test z wiedzy i umiejętności zawartych w standardach wymagań,
- 2) część II sprawdza umiejętność redagowania własnego tekstu.

Część I egzaminu polega na rozwiązaniu testu, który sprawdza wiedzę i umiejętności z zakresu języka, literatury, redagowania tekstu i lektury. Podstawą konstrukcji testu jest tekst literacki bądź jego fragmenty (jeden lub kilka) z kanonu lektur i/lub tekst popularnonaukowy. Do podanych tekstów załączone są zadania bezpośrednio z nimi związane, które sprawdzają wiedzę i umiejętności z zakresu interpretacji i analizy tekstu (np. wskazanie nadawcy i odbiorcy, rozpoznanie gatunku, określenie środków stylistycznych, itp.), a także zadania, które wymagają od zdającego wiedzy spoza podanego tekstu, choć są z tym tekstem bezpośrednio związane (np. odczytanie tekstu w kontekście literackim, historycznym, biograficznym, zinterpretowanie tytułu, scharakteryzowanie bohaterów, itp.). Możesz również spodziewać się zadań, które nie odnoszą się bezpośrednio do zamieszczonego tekstu (np. zadania z zakresu języka, wiedzy o epokach, motywów literackich, itp.).

Przystępując do egzaminu z języka polskiego, trzeba więc wykazać się całościową wiedzą w zakresie zagadnień podanych w standardach wymagań.

Występujące w teście zadania mają różny charakter. Są to zarówno zadania zamknięte (wielokrotnego wyboru, na dobieranie, zadania typu *prawda -fałsz*), jak i zadania otwarte, wymagające samodzielnego sformułowania zwięzłych odpowiedzi lub uzupełniania luk.

Część II egzaminu polega na napisaniu dłuższej formy wypowiedzi (wypracowania) na podany temat. Temat odnosi się do tekstów literackich zawartych w standardach wymagań, dlatego tak ważne jest, abyś znał utwory z kanonu. Często bywa tak, że temat zakłada swobodę w doborze lektur, ale może również zdarzyć się, że temat będzie dotyczył konkretnych tekstów i wówczas nieznamość lektur uniemożliwi Ci napisanie wypracowania i zdobycie 15 punktów.

W wypracowaniu oceniane jest nie tylko rozwinięcie tematu, ale również język, styl, kompozycja i zapis, czyli ortografia i interpunkcja.

W CZASIE EGZAMINU**Rozwiązując test,**

- 1) przeczytaj uważnie tekst, do którego odnoszą się zadania,
- 2) bardzo uważnie czytaj polecenia,
- 3) udzielaj tylu odpowiedzi, o ile jesteś proszony, ponieważ i tak oceniane są tylko odpowiedzi pierwsze w kolejności,
- 4) w zadaniach wielokrotnego wyboru zaznaczaj tylko tyle odpowiedzi, ile wskazuje polecenie – jeśli zaznaczysz więcej, nie otrzymasz punktów,
- 5) postaraj się, aby odpowiedzi były jak najbardziej precyzyjne,
- 6) cytuj tylko wtedy, kiedy jesteś o to wyraźnie proszony w poleceniu,
- 7) jeśli istnieje taka potrzeba, wracaj do tekstu i czytaj uważnie fragmenty, do których odnosi się polecenie,
- 8) jeśli nie potrafisz wykonać jakiegoś zadania, przejdź do następnych – będziesz miał czas, żeby jeszcze do niego wrócić.

Pisząc wypracowanie,**► zadbaj o poprawne rozwinięcie tematu, tj.**

- 1) przeczytaj uważnie temat i zastanów się, co jest jego istotą, na czym polega zadanie związane z jego realizacją,
- 2) jeśli temat nie precyzuje, na podstawie jakich utworów masz napisać pracę, zastanów się nad doбором materiału rzeczowego,
- 3) zwróć uwagę, czy polecenie nakazuje zastosowanie jakiejś konkretnej formy wypowiedzi (np. rozprawka, interpretacja, charakterystyka); jeśli nie, zastanów się, jaka forma będzie najbardziej odpowiednia do tematu,
- 4) sformułuj wstępne założenia (np. tezę, którą będziesz udowadniał, hipotezę lub problem, który zamierzasz rozważyć),
- 5) zgromadź argumenty potwierdzające tezę lub służące przedstawieniu problemu,
- 6) przywołaj odpowiednie przykłady z wybranych przez siebie utworów,
- 7) dokładnie omów te zagadnienia, które bezpośrednio wiążą się z realizacją tematu – udowodnij, że znasz utwór, o którym piszesz (ale pod żadnym pozorem go nie streszczaj – wybierz tylko to, co wiąże się z tematem),
- 8) zastanów się nad tym, jakie konteksty możesz wykorzystać, realizując temat,

9) podsumuj swoje rozważania – sformułuj wnioski, porównaj problem bądź zagadnienie przedstawione w wybranych przez siebie utworach, uogólnij spostrzeżenia przedstawione w pracy;

► **zadbaj o kompozycję pracy**, tj.

- 1) pamiętaj, że wypracowanie powinno mieć trójdzielną kompozycję, tzn. składać się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia,
- 2) pisz tylko o tym, co jest związane z tematem – wszystkie elementy pracy (wstęp, rozwinięcie i zakończenie) muszą odnosić się do tematu,
- 3) staraj się uporządkować treści wypracowania,
- 4) zadbaj o logiczne przedstawienie argumentów lub problemów,
- 5) pamiętaj o graficznym wyodrębnianiu poszczególnych elementów pracy za pomocą akapitów,
- 6) nie zapominaj o zastosowaniu odpowiednich środków językowych, które nadają pracy spójność (nie przesadzaj jednak ze sformułowaniami typu *kolejnym argumentem*, *następnym argumentem*, a zupełnie zrezygnuj z wyrażenia *pierwszym argumentem*, *drugim argumentem*, *trzecim argumentem...*);

► **zadbaj o styl**, tj.

- 1) staraj się pisać jasno, przejrzysto, zrozumiale,
- 2) nie próbuj na siłę „ozdabiać” swojego tekstu, używając archaizmów, wyrazów i wyrażenia poetyckich, patetycznych sformułowań,
- 3) unikaj zdań zbyt krótkich i zbyt rozbudowanych,
- 4) pamiętaj, aby nie powtarzać wyrazów w bliskim sąsiedztwie, stosuj synonimy, peryfrazy,
- 5) nie używaj wyrazów, wyrażenia, zwrotów z języka potocznego;

► **zadbaj o język**, tj.

- 1) buduj zdania poprawne pod względem składniowym,
- 2) nie używaj wyrazów, których znaczenia nie rozumiesz lub nie jesteś pewien,
- 3) nie stosuj wyrazów i wyrażenia modnych, zwłaszcza takich, których poprawność jest wątpliwa,
- 4) pamiętaj, że związki frazeologiczne to połączenia wyrazowe o ustalonym składzie, dlatego nie można w nich swobodnie zmieniać wyrazów,

- 5) staraj się nie tworzyć nowych wyrazów, użyj tych, których istnienia i formy jesteś pewien,
- 6) zwracaj uwagę na poprawną odmianę wyrazów;

► **zadbaj o zapis, czyli ortografię i interpunkcję, tj.**

- 1) staraj się nie popełniać błędów ortograficznych,
- 2) jeśli nie jesteś pewny zapisu jakiegoś wyrazu, zastąp go odpowiednim synonimem,
- 3) pamiętaj o stosowaniu znaków interpunkcyjnych.